

Täysistunto

Tiistai 22.1.2019 klo 14.00—16.29

4. Hallituksen esitys eduskunnalle Tuomioistuinvirastoa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 136/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 13/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

14.35 **Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Haluaisin, koska lakivaliokunnan puheenjohtaja ei ole paikalla, vain kiinnittää edustajien huomion siihen, että lakivaliokunta on käsitellyt tätä erittäin tärkeätä hallituksen esitystä ja lakiehdotusta, jossa perustetaan Tuomioistuinvirasto, jota kauan on kaivattu. Kuitenkin lakivaliokunta on käsittelyssään muuttanut hallituksen esitystä tietyin osin ja muun muassa vahvistanut tämän viraston itsenäisyyttä ja mahdollisuuksia esimerkiksi itse päättää virkojen perustamisesta ja niin edelleen. Käytännössä olemme antaneet ehkä hiukan enemmän aikaa, että se muutos olisi hallittua. Olemme myöskin poikenneet tämän Tuomioistuinviraston — onko se nyt pääjohtajan, minä en muista suomeksi, ”verkets chef” ruotsiksi — pätevyys ehdoista siten, että niitä ei niin tarkasti välttämättä sidota vain oikeustieteelliseen tutkintoon, koska nimenomaan kysymyksessä on ennen kaikkea hallintotehtävä. Olemme myöskin erittäin huolissamme Tuomioistuinlaitoksen voimavaroista. Näistä eri syistä olemme sitten lisänneet tänne kaksi pontta, joissa velvoitetaan raportoimaan ja seuraamaan nimenomaan itsenäisyyttä, voimavaroja ja niin edelleen ja raportoimaan myöskin koko tuomarikoulutuksen toimivuudesta eduskunnan lakivaliokunnalle. — Kiitoksia.

14.37 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! On hyvä, että lakivaliokunta on käynyt perusteellisesti läpi tämän esityksen Tuomioistuinviraston perustamisesta, ja nämä lakivaliokunnan antamat yksimieliset ponnet on myöskin tärkeä huomioida sitten jatkossa.

Kuitenkin siinä yhteydessä, kun tästä asiasta käytiin lähetekeskustelua, ja jo aiemminkin, on nostettu esille huoli siitä, että hallituksen tekemä käräjäoikeusverkoston alasajo tapahtui ennen kuin Tuomioistuinviraston perustaminen oli saatettu voimaan. Täytyy sanoa, että tässä mentiin vähän niin kuin väärässä järjestyksessä, eli tämä Tuomioistuinvirasto olisi pitänyt pystyä perustamaan ensin, ja sen jälkeen oltaisiin sitten tehty arvioita siitä, mikä on sopiva määrä käräjäoikeuden istuntopaikkoja ja käräjäoikeuden kanslioita eri puolella Suomea. Eli tässä vähän niin kuin pistettiin kärryt hevosen eteen, ja siinä mielessä olisi pitänyt pystyä odottamaan näitä hallinnollisia päätöksiä ennen kuin sitten tehtiin näitä bud-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 145/2018 vp

jettipäätöksiä, ottaen erityisesti vielä huomioon se, että nämä budjettipäätökset osoittautuivat jälkikäteenkin laskelmissa varsin tarkoitushakuisiksi eikä pystytty osoittamaan esimerkiksi tiettyjen kanslioitten alasajosta niitä säästöjä, joita oltiin kuviteltu. Erityisesti esimerkiksi omassa kotimaakunnassani Iisalmen ja Varkauden kohdalla nämä siirrot sinne Kuopioon tulevat päinvastoin kasvattamaan julkiselle sektorille, julkiselle vallalle tulevaa kustannusrasitusta eivätkä suinkaan tuomaan säästöjä.

Arvoisa puhemies! On varmasti niin, että Tuomioistuinvirastoon ja sen sijoittamiseen liittyen tullaan sitten käymään debattia myöskin siitä, minnepäin tämä laitos olisi syytä sijoittaa. Täytyy vain toivoa, että näissä keskusteluissa sitten huomioitaisiin myöskin ne alueellistamispäätökset, millä Itä-Suomen aluetta on kuritettu jo aiemmin, ja siinä mielessä voisi olla järkevää kuvitella ja pohtia vielä kertaalleen, olisiko mahdollista saada esimerkiksi Joensuuhun tämä Tuomioistuinviraston perustaminen. Ja tietysti, kun tässä lähetekeskusteluvaiheessa käytiin sitä keskustelua, debatti muuttui kohtuullisen aluepoliittiseksi, mutta ylipäättänsäkin tässä on se, että me pystyisimme näitä valtion virastoja näkemään myöskin muualla kuin pelkästään täällä pääkaupunkiseudulla, Kehä kolmosen sisäpuolella. Siihen löytyy erittäin hyviä perusteluja, minkä tähden meidän pitäisi muistaa, että koko Suomi on tärkeä pitää asuttuna, ja on äärimmäisen tärkeää, että meillä saadaan akateemisesti koulutettua henkilöstöä myöskin muuallepa-in Suomea näihin valtionhallinnon virkoihin kuin pelkästään tänne Kehä kolmosen sisäpuolelle ja tänne pääkaupunkiseudulle.

14.40 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa puhemies! Kiitän lakivaliokuntaa — tämä on sellainen asia, joka ei ehkä herätä suuria tunteita tuolla toreilla ja turuilla mutta on periaatteellisesti tosi tärkeä lakiesitys, ja muun muassa Suomen Lakimiesliitto on ajanut tätä asiaa. Tosiaan kiitän lakivaliokuntaa siitä, että tätä tärkeää lakiesitystä on huolella käsitelty ja nimenomaan Tuomioistuinviraston itsenäisyyttä on vahvistettu. Tällähän vahvistetaan valtan kolmijako-opin toteutumista Suomessa, sitä, että tuomioistuimet ovat riippumattomampia politiikasta ja toimeenpanevasta hallintokoneistosta. Sitä saavutetaan sillä, että nämä tietyt tehtävät siirretään poliittisessa kontrollissa olevasta ministeriöstä tuomioistuinlaitoksen itse hallinnoimaan erilliseen virastoon.

Pidän, puhemies, erittäin tärkeänä sitä, että kun tämä Tuomioistuinvirasto nyt syntyy ja sen työ lähtee eteenpäin, niin jatkossa vielä tarkastellaan, onko mahdollista ikään kuin vielä lisää tehtäviä siirtää Tuomioistuinvirastolle. On muun muassa puhuttu siitä, pitäisikö Tuomioistuinvirastolla olla vähän vahvempaa roolia tuomareiden ja muun tuomioistuinhenkilöstön virkaehtosopimusneuvotteluissa ja muutenkin henkilöstöstä ja taloudesta päättämisessä, niin että se todella olisi aitoa itsenäisyyttä ja tuomioistuinlaitoksen hallinnointia.

Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Essayah tuossa totesi, lähetekeskusteluvaiheessa kävimme aika tiukkaa keskustelua ja peräsimme oikeusministeri Häkkäselä sitä, miksi tähän sitten päädyttiin, miksi oikeusministeri päätyi esittämään tätä virastoa pääkaupunkiseudulle. Näillä nyt mennään niin sanotusti, juna on niin pitkällä, että sinne Vantaan asemalle se nyt toistaiseksi pysähtyy, mutta olen edelleen sitä mieltä, että tulisi selvittää ensi vaalikaudella ja lähitulevaisuudessa sitä, tulisiko Tuomioistuinvirasto alueellistaa sellaiselle paikkakunnalle, jossa on oikeustieteellistä osaamista, koulutusta ja paljon tuomioistuimia. Minusta esimerkiksi Vaasa, Rovaniemi tai Joensuu olisi erittäin hyvä sijaintipaikka kunta Tuomioistuinvirastolle, ja jos tämä virasto sijaitsisi muualla kuin pääkaupunkiseudulla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 145/2018 vp

dulla, vähän kauempana meistä, eduskunnasta ja maan hallituksesta, niin se olisi omiaan vielä lisäämään ulospäin sen viraston uskottavuutta riippumattomana toimijana.

Toivottavasti, puhemies, kehitys tässä etenee hyvään suuntaan, mutta hyvää työtä lakivaliokunta kuitenkin on tähänkin asti tehnyt.

14.42 Mats Löfström r: Ärade herr talman! Den här förändringen påverkar naturligtvis också Åland, och jag vill därför på ett allmänt plan understryka att det är viktigt att den föreslagna omorganiseringen inte försämrar tillgången till svenskspråkig rättsskipning. Domare som handlägger de åländska ärendena bör ha kunskap också om den åländska rättsordningen. Det är också viktigt att poängtera att det enligt Ålands självstyrelselags 42 § är statens skyldighet att anordna utbildning på svenska för sina anställda på Åland.

Jag vill samtidigt rikta bestämd kritik mot beredningen av den här propositionen. När man har berett propositionen i justitieministeriet har man inte hört Ålands landskapsregering. Och Ålands landskapsregering har inte hörts i den här processen innan riksdagens lagutskott begärde ett utlåtande från landskapsregeringen.

Det är naturligtvis väldigt bra att lagutskottet har begärt ett utlåtande, och det visar att riksdagen fungerar när det gäller åländska ärenden. Men det är inte tillräckligt bra att justitieministeriet inte hört landskapsregeringen, och det är inte tillräckligt tidigt för att ta fram viktiga åländska aspekter i lagstiftningsprocessen gällande detta. För domstolslagen innehåller flera särbestämmelser för Åland och påverkar därför Åland direkt.

14.45 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Jag vill till ledamot Löfström säga att han naturligtvis har alldeles rätt i sin kritik. Som lagutskottets vice ordförande kan jag säga att vi i lagutskottet på det viset varit väldigt eniga att vi enigt kunnat korrigera de problem som har funnits i regeringens proposition, och vi var nog ganska förvånade över att man i beredningsskedet inte hört Åland eller landskapsregeringen. Det visade sig också att man på grund av att man inte har hört också har skrivit in Ålands situation på ett felaktigt sätt och vi blev tvungna att rätta till det. Så det var nog en allvarlig påminnelse för beredningen att man helt enkelt kanske måste vara mer noggrann.

Kun puhutaan voimavaroista, niin tämä on ehkä ollut lakivaliokunnan suurin huolenaihe koko tämän kauden ajan, ja se koskee tietenkin oikeuslaitosta. Ja koska tässä nyt on alimitoitettu nämä raamit — se voimavaratarve, jonka tuomioistuinlaitos edellyttää — niin olemme lakivaliokunnassa huomauttaneet, että missään tapauksessa niitä ei saa kattaa muusta oikeuslaitoksen budjetista vaan nämä voimavarat on löydettävä niin, että Tuomioistuinvirasto pystyy ja myös oikeuslaitos pystyy toimimaan asiallisesti.

Edustaja Kurvinen otti esille virkaehtosopimuksen. Olemme samalla tavalla lakivaliokunnassa kiinnittäneet huomiota tähän, ja halusimme sen takia muuttaa sitä jo tässä vaiheessa niin, että heillä on oikeus päättää omista viroistaan. Se on erittäin keskeinen asia nimenomaan tälle itsenäisyydelle. Teimme sen kuitenkin siirtymäsäännöksen voimin, jolloin heillä on tavallaan vuosi aikaa sen jälkeen, kun laki on astunut voimaan, ottaa nämä käytännöt itselleen.

Jag tycker det är ganska ovanligt att lagutskottet gör klämmar, men jag tycker att det är med det allvar som vi har behandlat och det kanske är med det allvar som kanske också ministeriet måste läsa vårt betänkande. Vi kommer naturligtvis, jag är helt övertygad om att ock-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 145/2018 vp

så nästa riksdags lagutskott kommer att följa mycket noga med resurserna för hela rättsväsendet, men också domstolsverket, alldeles särskilt också naturligtvis dess självständighet. — Tack så mycket.

14.47 Mats Löfström r: Ärade herr talman! Jag vill tacka lagutskottets vice ordförande Eva Biaudet och hela lagutskottet för att man jobbat mycket bra med det här lagförslaget och också tagit de åländska aspekterna i beaktande i processen. Det förtjänar utskottet mycket beröm för.

För i lagförslaget fanns en lista på personer som inte kan ingå i domstolsverkets direktion, och där tog man bland annat upp ledamöter i landskapsfullmäktige och landskapsstyrelse, och det förslaget innehåller inte några andra bestämmelser om motsvarande organ inom den åländska självstyrelsen. Här visar det igen på den begreppsförvirring som landskapsreformen riskerar att innebära för Ålands självstyrelse när man talar om landskap i allmänhet och sedan den åländska självstyrelsen och landskapet i det. Det här visar också hur allvarligt det är att beredningsprocessen i statsförvaltningen måste fungera oklanderligt, och här måste verkligen en förbättring ske i beredningen. Men jag är mycket tacksam för att lagutskottet har uppmärksammat de här sakerna och att de är rättade i riksdagsbehandlingen, så igen ett stort tack till lagutskottets arbete.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 136/2018 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.